

Bezem door de middelenkast Flevoland 2018 – 2019

J. Lommen
M. Veenenbos

Bezem door de middenkast Flevoland 2018 – 2019

Abstract: Van half november 2018 t/m begin mei 2019 is 'Bezem door de middenkast Flevoland' uitgevoerd door CLM, in opdracht van Waterschap Zuiderzeeland. Agrariërs, loonwerkers, hobbyboeren en gestopte agrariërs konden laagdrempelig, kosteloos en anoniem hun verouderde gewasbeschermingsmiddelen inleveren. Tijdens de actie hebben 523 agrariërs meegedaan; dit betreft 1 op de 4 Flevolandse agrariërs. Er zijn 4.808 verpakkingen ingeleverd. In totaal is 20.701 kg (op basis van bezemtools) aan gewasbeschermingsmiddelen afgevoerd, gemiddeld 40 kg per bedrijf.

Auteur(s): J. Lommen, M. Veenenbos

© CLM, publicatienummer 987, augustus 2019

CLM Onderzoek en Advies

Postbus:

Postbus 62
4100 AB Culemborg

Bezoekadres:

Gutenbergweg 1
4104 BA Culemborg

T 0345 470 700

F 0345 470 799

www.clm.nl

Inhoud

Voorwoord	3
Samenvatting	4
1 Inleiding	6
2 Werkwijze	7
2.1 Bezemtool	7
2.2 Positieve communicatie essentieel	8
2.3 Werving van deelnemers	8
2.4 Coördineren inzameling middelen en afstemming met handhavers	8
2.5 Instructie en bedrijfsbezoeken	9
2.6 Analyse van de resultaten en rapportage	10
3 Resultaten	11
3.1 Aantal deelnemers	11
3.2 Hoeveelheid afgevoerde middelen	11
3.3 Hoeveelheid afgevoerde werkzame stoffen	12
3.4 Type afgevoerde middelen	13
3.5 Afgevoerde middelen per sector	14
3.6 Afgevoerde middelen per gemeente	15
4 Conclusies en aanbevelingen	17
4.1 Conclusies	17
4.2 Aanbevelingen	17
5 Ervaringen	19
5.1 Bedrijfsbezoeken	19
5.2 STORL	20
Bijlagen	21
Bijlage 1. Brief aan agrariërs, oproep tot deelname	21
Bijlage 2. Communicatie over Bezemactie Flevoland	24

Voorwoord

Waterschap Zuiderzeeland zorgt voor veilige dijken, voldoende water en een goede waterkwaliteit in Flevoland. De land- en tuinbouw is een belangrijke economische activiteit in deze provincie. Ongeveer 70% van de totale oppervlakte van Flevoland is in gebruik als land- en tuinbouwgrond. Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen leidt er toe dat deze middelen via diverse emissieroutes in het oppervlaktewater terecht komen. Waterschap Zuiderzeeland en Provincie Flevoland werken samen met de land- en tuinbouwsector (o.a. LTO Noord Flevoland en KAVB) en het agrobodemsysteem (o.a. gewasbeschermingshandel) aan emissiebeperkende maatregelen en daarmee aan het verminderen van het aantal normoverschrijdingen. Dit is van belang om in 2027 de doelen van de Kaderrichtlijn Water te kunnen behalen en draagt eraan bij dat de land- en tuinbouwsector over een effectief middelenpakket kan blijven beschikken.

Door het grote succes van ‘Bezem door de middenkast’ in andere provincies en de wens van het waterschapsbestuur (portefeuillehouder) om de ‘bezemactie’ ook in Flevoland te organiseren, is ‘Bezemactie Flevoland’ uitgevoerd. Dankzij de goede contacten met de gewasbeschermingshandel en de brancheorganisaties van de land- en tuinbouw is ‘Bezemactie Flevoland’ succesvol geweest. Het aantal deelnemers en de totale hoeveelheid afgevoerde middelen (verouderd en niet meer toegelaten) is ruim boven verwachting. Hierdoor is het (potentiële) risico op verontreiniging van het oppervlaktewater en het grondwater door deze middelen weggenomen.

‘Bezemactie Flevoland’ is onder de vlag van het Actieplan Bodem & Water (ABW) uitgevoerd. In het ABW-programma werken LTO Noord Flevoland, Waterschap Zuiderzeeland en Provincie Flevoland samen aan met name verbetering van de bodem- en waterkwaliteit om een duurzame landbouw in Flevoland te bevorderen.

Wij willen alle adviseurs van de gewasbeschermingshandel hartelijk bedanken voor het uitvoeren van alle bedrijfsbezoeken! Dankzij hun inzet zijn ruim 500 agrarische bedrijven bezocht en is in totaal circa 26.500 kg (op basis van gewogen hoeveelheid van afvalinzamelaar) niet meer toegelaten en verouderde gewasbeschermingsmiddelen afgevoerd door een erkende afvalinzamelaar.

Het project is mede mogelijk gemaakt door financiële bijdragen van Provincie Flevoland en Vitens aan de ‘Bezemactie Flevoland’ én een vergoeding van STORL voor de afvoer en verwerking van gewasbeschermingsmiddelen.

L. (Bert) van den Bosch
Waterschap Zuiderzeeland
Adviseur agrarische emissies

Samenvatting

Inleiding

In diverse gewasbeschermingsmiddelenkasten staan verboden (niet-toegelaten) en/of verouderde gewasbeschermingsmiddelen waarvan de agrariër de werking niet meer vertrouwd. Uit controles door de NVWA blijkt dat sommige telers nog gewasbeschermingsmiddelen gebruiken die inmiddels verboden zijn in Nederland. Dit willen we voorkomen met deze actie. Agrariërs stellen het opruimen van de middenenkast soms uit omdat niet altijd duidelijk is hoe middelen netjes afgevoerd kunnen worden. In principe kunnen lege verpakkingen en restanten van gewasbeschermingsmiddelen (tegen betaling) ingeleverd worden bij bedrijven met een vergunning voor de verwijdering van chemisch bedrijfsafval. Ook sommige gemeenten hebben een dergelijke vergunning en bij die gemeenten kunnen gewasbeschermingsmiddelen bij het Klein Chemisch Afval depot worden ingeleverd. Andere gemeenten nemen alleen particulier afval in. Het is voor agrariërs niet duidelijk waarom dit verschilt tussen gemeenten en welke gemeenten wel of geen chemisch bedrijfsafval innemen.

Bezemactie Flevoland

Daarom hebben CLM en Delphy de actie 'Bezem door de middenenkast' ontwikkeld: een actie om ervoor te zorgen dat agrariërs, loonwerkers en hobbyboeren kosteloos, anoniem en eenvoudig niet-toegelaten en verouderde gewasbeschermingsmiddelen kunnen inleveren. Vanaf half november 2018 t/m begin mei 2019 heeft de bezemactie in de provincie Flevoland plaatsgevonden, in opdracht van Waterschap Zuiderzeeland. Deze bezemactie is onderdeel van het Actieplan Bodem en Water (ABW), wat de Flevolandse uitwerking is van het landelijke Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW). Het ABW is een samenwerking van LTO Noord Flevoland, Waterschap Zuiderzeeland en Provincie Flevoland. Binnen het actieplan wordt gewerkt aan onder andere de verbetering van de waterkwaliteit. Vitens steunt de bezemactie in Flevoland. Om een deel van de afvoer- en verwerkingskosten te dekken is een STORL-vergoeding aangevraagd en toegekend. Het **doel van de Bezemactie** is de mogelijke emissie naar het oppervlaktewater en grondwater (milieubelasting) in Flevoland verminderen door 300 (of meer) middenenkasten op te schonen en een laagdrempelige afvoer van verouderde gewasbeschermingsmiddelen te faciliteren voor de agrariërs, loonwerkers, hobbyboeren en gestopte agrariërs.

Deelnemers konden zich aanmelden via de website bezemdoordemiddenenkast.nl, via een antwoordkaart die zij per post hebben ontvangen, en telefonisch. Er zijn voor deze actie 2.043 agrariërs aangeschreven door Waterschap Zuiderzeeland en LTO Noord Flevoland. De bedrijfsbezoeken zijn vervolgens uitgevoerd door lokale gewasbeschermingsmiddelenadviseurs, die veelal hun eigen klanten hebben bezocht. Betrokken organisaties waren Agrifirm Plant, Delphy, Gebr. Eveleens, Heyboer, Mertens, Profytodsd, Ten Brinke, Van Iperen en R. van Wesemael. Deelnemers konden hun voorkeur voor een organisatie/adviseur aangeven, vervolgens is de deelnemer ook door die organisatie bezocht. Verder zijn er 25 deelnemers bezocht door CLM, veelal waren dit deelnemers die aangaven 'geen voorkeur' te hebben. Tijdens het bedrijfsbezoek zijn alle middelen en hoeveelheid ingevoerd in de digitale bezemtool. Deze tool geeft aan of een middel wel of niet is toegelaten. Niet toegelaten, verouderde en ongewenste gewasbeschermingsmiddelen mocht de agrariër laten afvoeren. Biociden,

(blad)meststoffen, diergeneesmiddelen en andere producten mochten niet afgevoerd worden via deze actie. Op basis van de informatie in de tools is deze rapportage opgesteld. De restanten van gewasbeschermingsmiddelen zijn vervolgens opgehaald door een erkende afvalinzamelaar. Er hebben vijf ophaalrondes plaatsgevonden tussen begin februari en begin mei 2019.

Resultaten

Tijdens de bezemactie zijn 523 deelnemers bezocht. Daarmee heeft een kwart van de Flevolandse agrariërs deelgenomen. Zesenvijftig bedrijven hadden geen middelen af te voeren. Dat betekent dat 11% van de bezochte bedrijven zijn kast op orde had. Tijdens het project zijn er 4.808 verpakkingen ingeleverd. In totaal is 20.701 kg gewasbeschermingsmiddelen afgevoerd op basis van de bezemtools, gemiddeld 40 kg per bedrijf. Op basis van de wegingen van de afvalinzamelaar betreft het 26.500 kg. Dit is daarmee de succesvolste bezemactie tot nu toe geweest.

De volgende middelen staan in de Top 10 meest opgehaalde middelen (gerangschikt op afnemende hoeveelheid): middelen onbekend (middelen zonder duidelijk etiket), 11 E Olie, Olie-H, Tuberprop 1%, Brabant General Weedkiller, Lirotect Stuif, Perfekthion, Totril, Ramrod SC en Ridomil Delta 47. Er is 2.651 kg aan onbekende middelen ingeleverd (13% van de totale hoeveelheid). Het gaat hierbij om verpakkingen waarvan het etiket onleesbaar of niet aanwezig is. De volgende werkzame stoffen staan in de Top 10 op basis van hoeveelheid (gerangschikt op afnemende hoeveelheid): minerale olie, isoproturon, propachloor, mancozeb, maneb, thiram, carbendazim, metoxuron, chloorthalonil en dimethoat. Voor de helft van deze werkzame stoffen bestaat tegenwoordig geen enkel middel meer dat toegelaten is. Er zijn vooral herbiciden (38%), fungiciden (34%), en insecticiden (23%) ingeleverd.

Als de deelnemende sectoren worden uitgesplitst, blijkt dat de akkerbouwers veruit de grootste groep vormt die deelnam aan de bezemactie (415). Ruim de helft van de aangeschreven agrarische bedrijven is akkerbouwbedrijf; daarom is deze sector dan ook het grootst. Zij leverden ook in hoeveelheid middel de grootste bijdrage, te weten 16.033 kg (77% van het totaal). Wanneer de deelnemers worden uitgesplitst aan de hand van de deelnemende gemeenten, is te zien dat de meeste deelnemers afkomstig waren uit de Noordoostpolder (296), gevolgd door Dronten (121). De grootste hoeveelheden middelen (gezamenlijk 87% van de gehele hoeveelheid) kwamen ook van de deelnemers uit deze twee gemeenten (respectievelijk 12.430 kg en 5.541 kg).

Conclusies en aanbevelingen

De doelstelling om minstens 300 bedrijven deel te laten nemen is ruimschoots gehaald met 523 bedrijven. Een kwart van de agrariërs in Flevoland heeft deelgenomen. In totaal is volgens de bezemtools 20.701 kg (inschatting adviseurs) gewasbeschermingsmiddelen afgevoerd. Op basis van de afvalinzamelaar is 26.500 kg gewasbeschermingsmiddelen afgevoerd.

De bezemactie is regelmatig in het nieuws geweest; men wist er dus van. Agrariërs hebben een brief ontvangen en hebben erover kunnen lezen in de nieuwsbrieven en op websites van hun leverancier en waterschap, in artikelen in o.a. de Nieuwe Oogst en de Boerderij en huis-aan-huisbladen. De gewasbeschermingsmiddelenadviseurs gaven aan dat klanten de actie wisten te waarderen en dat de actie zeker aan een behoefte tegemoetkomt. Het advies voor agrariërs en adviseurs blijft om de middenkast geregeld te controleren en niet-toegelaten en/of verouderde gewasbeschermingsmiddelen af te voeren.

Om laagdrempelig middelinnamen voor de lange termijn te realiseren is het belangrijk om in Flevoland - en in heel Nederland - te zorgen voor een gelijk speelveld met heldere spelregels; voor alle agrariërs en loonwerkers dezelfde inlevermogelijkheden en dezelfde kosten. Op dit moment is CLM, in opdracht van Provincie Drenthe en WMD Drinkwater b.v., in gesprek met betrokken partijen om tot een hernieuwde nationale regeling te komen. Mocht er geen beter inleversysteem komen, dan verdient het aanbeveling om deze actie in de toekomst te herhalen.

1

Inleiding

In de praktijk blijkt dat in diverse gewasbeschermingsmiddelenkasten niet-toegelaten en/of verouderde gewasbeschermingsmiddelen staan. Toelating en opgebruiktermijn van middelen is verlopen en middelen zijn bijvoorbeeld een keer bevroren of zijn een paar jaar oud, en telers twifelen of het middel nog voldoende werkzaam is. Ook beschikken inmiddels beëindigde bedrijven soms nog over middelen. Gebruik van verouderde en niet-toegelaten middelen kan voor een flinke milieubelasting van oppervlakte- en grondwater zorgen. Uit controles door de NVWA blijkt dat sommige telers nog gewasbeschermingsmiddelen gebruiken die inmiddels niet meer toegelaten zijn in Nederland.

Het opruimen van de middenkast wordt soms uitgesteld, ook omdat vaak onduidelijk is hoe de middelen afgevoerd kunnen worden. Telers kunnen in principe resten en lege verpakkingen van gewasbeschermingsmiddelen inleveren bij - of op laten halen door - bedrijven met een vergunning voor de verwijdering van chemisch bedrijfsafval. Ook sommige gemeenten hebben zo'n vergunning en bij die gemeenten kunnen gewasbeschermingsmiddelen bij het Klein Chemisch Afval depot worden ingeleverd. Andere gemeenten nemen alleen particulier afval in. Het is voor telers vaak niet duidelijk waarom dit verschilt tussen gemeenten en welke gemeenten wel/geen chemisch bedrijfsafval innemen.

Om het inleveren van niet-toegelaten en verouderde middelen laagdrempelig te maken en hiermee de milieubelasting te verminderen, hebben CLM en Delphy de actie 'Bezem door de middenkast' bedacht. In de afgelopen jaren is met succes in verschillende regio's (bijna land dekkend) en sectoren 'de bezem door de middenkast' gehaald. Voor meer informatie over de resultaten zie de website bezemdoordemiddenkast.nl.

Waterschap Zuiderzeeland heeft CLM opdracht gegeven voor 'Bezem door de middenkast Flevoland'. Deze bezemactie is onderdeel van het Actieplan Bodem en Water, wat de Flevolandse uitwerking is van het landelijke Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW). LTO Noord Flevoland, Waterschap Zuiderzeeland en Provincie Flevoland werken samen aan duurzame landbouw. Ze brengen partijen bij elkaar en werken onder andere aan betere bodem- en waterkwaliteit. Vitens steunt de bezemactie in Flevoland. Tijdens de Bezemactie Flevoland is samengewerkt met regionale gewasbeschermingsdistributeurs (o.a. Agrifirm, Delphy) en hun adviseurs. De restanten zijn bij elke deelnemer door een erkende afvalinzamelaar opgehaald.

Het doel van het project is om het (potentiële) risico van emissie naar het oppervlaktewater en grondwater (milieubelasting) in Flevoland te verminderen door bij circa 300 agrariërs (resultaatverplichting) de middenkast op te schonen en laagdrempelige afvoer van verouderde middelen te faciliteren.

In deze rapportage beschrijven we de werkwijze (H2), de resultaten (H3), conclusies en aanbevelingen (H4) en sluiten we af met nuttige ervaringen en signalen vanuit de praktijk (H5).

2

Werkwijze

Tijdens de actie 'Bezem door de middenkast Flevoland' is onderstaande werkwijze gevolgd.

2.1 Bezemtool

Om ervoor te zorgen dat de identificatie en registratie van af te voeren middelen efficiënt verloopt, hebben we gebruik gemaakt van een digitale registratietool die CLM heeft ontwikkeld: de zogenaamde bezemtool. Met deze tool kunnen adviseurs op hun laptop bij de deelnemer snel en eenvoudig zien welke middelen in de kast niet meer zijn toegelaten. Dit gebeurt op basis van het toelatingsnummer van het middel. In figuur 1 is het invulblad van de tool weergegeven.

Bezem Door De Middenkast - Middelen Check									
GEGEVENS AGRARIËR									
Agrariër:	Jan Jansen	Adres:	Dorpsstraat 1						
Gemeente:	Dronten (Biddinghuizen, Dronten, Swifterbant)	Plaatsnaam:	Dronten						
Bedrijfstak:	Akkerbouw	Contact:	mailadres@gmail.com						
GEGEVENS ADVISEUR									
Organisatie:	CLM								
Adviseur:	M. Veenbos								
Volgnummer:	1								
Datum:	02-02-19								
									
MIDDELENCHECK: WEL OF NIET AFVOEREN?									
Toelatingsnummer	Middelnaam	Middel toegelaten? (exp.datum niet gepasseerd)	Opgebruikstermijn Na deze termijn mag u het middel niet meer gebruiken en/of in bezit hebben,	Middel Afvoeren?	Hoeveelheid litr of kg	Actueel W-nummer	Uiterste datum vorig W-nummer	Type middel	
4563	Gro-stop Fog	nee	verlopen	JA =>	5	6		gewasbescherming	
12926	TOTRIL	nee	verlopen	JA =>	2,5			gewasbescherming	
4379	Caragoal Gr	nee	verlopen	JA =>	3			gewasbescherming	
6169	Perfekthion	nee	verlopen	JA =>	2			gewasbescherming	
Lijst hierboven vol? Ga dan verder op tabblad 'Inval 2'!									
Overige middelen									
	Middel onbekend	-	-	-	12	-	-	-	
		-	-	-		-	-	-	
		-	-	-		-	-	-	
		-	-	-		-	-	-	
		-	-	-		-	-	-	
					Totaal gewicht	24,5			
Bron: CTGB Versie oktober 2018									
Opmerkingen:									

Figuur 1: Screenshot fictief invulde bezemtool

De tool geeft de volgende zaken weer:

- toelatingsnummer;
- middelnaam;
- toelating (expiratedatum);
- opgebruiktermijn;
- W-nummer.

In de bezemtool zijn ruim vierduizend gewasbeschermingsmiddelen opgenomen (vanaf expiratedatum begin jaren negentig). De tool wordt regelmatig geactualiseerd.

2.2 Positieve communicatie essentieel

Zorgvuldige communicatie is van groot belang voor een succesvolle bezemactie. Niet-toegelaten middelen zijn vaak een gevoelig onderwerp en de ervaring leert dat vooraf goed geregisseerde, genuanceerde en positieve communicatie cruciaal is. Daarom is vooraf nagedacht over de doelen voor communicatie, de doelgroep, de kernboodschap en communicatie-strategie. Deze hebben we toegepast in de gebruikte communicatiemiddelen (o.a. wervingsbrief en persberichten).

2.3 Werving van deelnemers

Voorafgaand aan de werkelijke werving heeft het waterschap via hun agrarische nieuwsbrief in oktober 2018 de actie aangekondigd. Vervolgens hebben alle 2.043 land- en tuinbouwbedrijven gevestigd in Flevoland een brief ontvangen. De bedrijven zijn over de bezemactie geïnformeerd door middel van een directe mailing (brief en antwoordkaart) die op 5 november 2018 verstuurd is (zie bijlage 1). De brief is ondertekend door Waterschap Zuiderzeeland en LTO Noord Flevoland. De brief is verzonden door het waterschap, zij hebben gebruik gemaakt van een intern adressenbestand. De brief was ook te vinden op de website van NFO Fruit. Agrariërs en loonwerkers die mee willen doen hebben zich via e-mail, een antwoordkaart of via www.bezemdoordemiddenkast.nl opgegeven. De eerste aanmeldingen kwamen begin november binnen op de site. Tegen het eind van diezelfde maand waren er al ruim 200 aanmeldingen binnen. Het bericht werd ook door het waterschap via de website gedeeld. We hebben de betrokken gewasbeschermingsmiddelenadviseurs een tekst geleverd die zij op de eigen website en andere eigen kanalen konden verspreiden. Ook de pers besteedde aandacht aan de actie in de maanden november en december in bladen als Nieuwe Oogst en De Boerderij. Zo is het eerste bezembezoek uitgevoerd door Waterschap Zuiderzeeland en CLM bij dhr. Waalkens, akkerbouwer en tevens LTO-bestuurder. Hierbij is een fotograaf aanwezig geweest van Nieuwe Oogst. Voor een aantal uitingen in de pers zie bijlage 2.

2.4 Coördineren inzameling middelen en afstemming met handhavers

Na opvragen van verschillende offertes is de keuze gevallen op een afvalinzamelaar. Deze afvalinzamelaar heeft de restanten van gewasbeschermingsmiddelen op de aangemelde agrarische bedrijven opgehaald in alle gemeenten. Er hebben vijf ophaalrondes plaatsgevonden tussen begin februari en begin mei. Het waterschap heeft een STORL-vergoeding aangevraagd en

toegekend gekregen als bijdrage in de afvoer- en verwerkingskosten van de restanten van gewasbeschermingsmiddelen.

De NVWA, waterschappen en gemeenten zijn de instanties die verantwoordelijk zijn voor toezicht en handhaving van wetgeving omtrent het gebruik en de opslag van gewasbeschermingsmiddelen. Als tijdens een controle blijkt dat er niet-toegelaten middelen in de kast staan, kunnen zij de teler een boete geven. Om telers te motiveren aan de actie deel te nemen en deze goed te laten verlopen

is het belangrijk dat er tijdens de actie geen controles plaatsvinden van de middenkast. CLM heeft daarom de NVWA (landelijk en regionaal) en Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (regionaal) op de hoogte gesteld van de actie. Er heeft ten minste op één van de deelnemende bedrijven toch een inspectie van de middenkast plaatsgevonden gedurende deze bezemactie. Het bedrijf is niet beboet.

Figuur 2: Bezembon Bezemactie Flevoland

Voor de actie is een zogenoemde bezembon gemaakt, zie figuur 2. Op deze bon noteert de adviseur de hoeveelheid kg in te leveren middelen door de deelnemer. De teler werd verzocht deze bon bij de af te voeren middelen te bewaren. Zo is tijdens eventuele controle duidelijk dat de agrariër aan de actie mee doet, en de inzamelaar heeft inzichtelijk dat er niet meer afgevoerd wordt dan in eerste instantie aangegeven. Doel en werkwijze van de actie staan op de bon omschreven. Net zoals het nummer van de bezemfoon, mochten er onverhoopt vragen rijzen.

2.5 Instructie en bedrijfsbezoeken

De controle van de middenkast is door adviseurs van negen verschillende organisaties uitgevoerd, namelijk: Agrifirm Plant, Delphy, Gebr. Eveleens, Heyboer, Mertens, Profytdsd, Ten Brinke, Van Iperen en R. van Wesemael. Ook Alliance, AgruniekRijnvallei, Horticoop, CAV Agrotheek en Brinkman Agro zijn betrokken bij de actie, maar voor hen zijn geen aanmeldingen binnengekomen (deelnemers kunnen aangeven door welke organisatie zij het liefst bezocht worden). Daarnaast hebben adviseurs van CLM 25 bezoeken uitgevoerd; dit was veelal bij bedrijven die bij aanmelding hebben aangegeven geen voorkeur te hebben voor een organisatie.

Het is belangrijk dat elke adviseur dezelfde toelichting geeft en de controle op dezelfde manier uitvoert. Daarom is op 16 oktober 2018 een instructiebijeenkomst voor adviseurs georganiseerd bij Waterschap Zuiderzeeland. Daarbij was ook een Heemraad (dagelijks bestuurslid) van het waterschap aanwezig. Op deze bijeenkomst hebben alle adviseurs bovendien handschoenen gekregen. Deze handschoenen zijn voor de actie aangeschaft en worden tijdens de bezoeken aan de agrariërs uitgedeeld, zodat zij op een veilige manier aan de bezemactie kunnen meewerken.

Tijdens een bezembezoek checkt de adviseur samen met de agrariër de middenenkast (en eventuele

andere bewaarplaatsen) en geeft aan welke middelen niet meer toegelaten zijn. Voor de check noemt de agrariër de toelatingsnummers van de middelen op die in zijn kast staan, zodat de adviseur deze in kan voeren in de bezemtool. Dit doet de adviseur door de toelatings-nummers van de aangetroffen middelen in te typen in de digitale 'bezemtool'. Daarna licht de adviseur de inlever-procedure toe en geeft de teler een 'bezembon', die bij het inleveren getoond dient te worden aan de erkende afvalinzamelaar. De chauffeur controleert bij het ophalen van de middelen of het gewicht op de bon overeenkomt met de aangeboden hoeveelheid.

Figuur 3.: De agrariër noemt de toelatingsnummers van de gewasbeschermingsmiddelen op die in zijn kast staan, zodat de adviseur deze in kan voeren in de bezemtool.

2.6 Analyse van de resultaten en rapportage

Op basis van alle ingevulde bezemtools is een analyse met bijhorende resultaten gemaakt (zie hoofdstuk 3). Bepaald is hoeveel kg gewasbeschermingsmiddelen en hoeveel kg werkzame stoffen zijn ingeleverd en afgevoerd, hoeveel verpakkingen zijn ingeleverd en afgevoerd, wat de gemiddelde afvoer per deelnemer is en hoeveel deelnemers geen middelen hebben ingeleverd. Ook is een top-10 samengesteld van de middelen en stoffen waarvan de grootste hoeveelheid is ingeleverd en afgevoerd. Tot slot zijn de hoeveelheden middelen per sector en per gemeente gerapporteerd.

3

Resultaten

3.1

Aantal deelnemers

In totaal zijn **523** agrariërs bezocht tijdens de Bezemactie Flevoland. Er zijn voor deze actie 2.043 agrarische bedrijven aangeschreven. Dit betekent dat een kwart (26%) van de agrarische bedrijven in Flevoland deel heeft genomen aan de actie.

3.2

Hoeveelheid afgevoerde middelen

Tijdens de actie zijn er 4.808 verpakkingen ingeleverd. Er is 20.701¹ kg gewasbeschermingsmiddelen afgevoerd en geregistreerd in de Bezemtools. Dit betreft gemiddeld 40 kg per bedrijf. Op 56 bedrijven (11%) zijn geen niet-toegelaten dan wel verouderde middelen aangetroffen. Zij wilden dus niks afvoeren en bij deze deelnemers was de kast volledig op orde. Als we deze bedrijven buiten beschouwing laten is er gemiddeld 44 kg opgehaald per bedrijf. De grootste hoeveelheden drie individuele deelnemers hebben afgevoerd zijn respectievelijk 529, 516 en 450 kg.

In tabel 1 op de volgende pagina is de Top 10 gewasbeschermingsmiddelen weergegeven, waarvan de grootste hoeveelheid is ingeleverd. Op plaats 1 met 2.651 kg staat 'middelen onbekend' (deze hoeveelheid is 13% van het totaal). Middelen zijn onbekend omdat het etiket niet leesbaar was (naam middel en/of toelatingsnummer). In enkele gevallen ging het ook om middelen afkomstig uit het buitenland. De bezemtool bevat alleen Nederlandse middelen en buitenlandse middelen vallen daarom onder de categorie 'middelen onbekend'.

In de lijst staan twee middelen die momenteel toegelaten zijn. Alle overige middelen zijn inmiddels niet meer toegelaten (verboden), Lirotect Stuif zelfs al sinds 1998. Twee van de middelen in de lijst zijn maar eenmaal aangeleverd, in zeer grote hoeveelheid. Van Brabant General Weedkiller is 400 kg ingeleverd en van Lirotect Stuif 375 kg.

¹ Dit gewicht is een inschatting van de adviseurs. Als men een literfles half vol ziet, schat men dit in als 0,5 kg. In werkelijkheid is dat zwaarder vanwege relatief hoge soortelijke gewicht en daarbij dient het gewicht van de verpakking opgeteld te worden. Feitelijk is de inschatting dus een onderschatting van het werkelijke gewicht. De afvalinzamelaar weegt ook de omvatten mee. Een erkende afvalinzamelaar heeft in totaal 29.583 kg afgevoerd en na aftrek van het totale verpakkingsgewicht (vaten) is circa 26.500 kg aan gewasbeschermingsmiddelen afgevoerd.

De meeste middelen in de lijst zijn maar in een enkel gewas toegelaten, dan wel toegelaten geweest. Zo is Tuberprop 1% een kiemremmingsmiddel voor aardappelen. Perfekthion is specifiek toegelaten voor de insectenbestrijding in potplanten en het gebruik in granen en bieten. Ramrod SC daarentegen werd in allerlei verschillende onbedekte teelten toegepast als herbicide.

Tabel 1: Top 10 hoeveelheid (in kg) afgevoerde middelen, met bijhorende werkzame stof, aantal keren het product ingeleverd, of het middel wel/niet een toelating heeft en het jaar waarin de opgebruiktermijn is verlopen.

#	Hoeveelheid (kg)	Merknaam v/h middel	Werkzame stof	Producten ingeleverd (aantal)	Toelating?	Expiratie-datum	Werking
1	2.651	Middelen onbekend		365	x	x	x
2	501	11 E OLIE	Paraffine olie	16	nee	01-10-17	Insecticide
3	483	OLIE-H	Paraffine olie	9	ja	31-12-21	Insecticide
4	463	TUBERPROP 1%	Chloorprofam	10	ja	31-07-20	Kiemremmingsmiddel
5	400	Brabant General Weedkiller ²	Dinitrobutylphenol	1	nee	Onbekend	Herbicide
6	375	LIROTECT STUIF	Thiabendazool	1	nee	01-10-98	Fungicide
7	331	PERFEKTHION	Dimethoaat	68	nee	01-10-13	Insecticide
8	306	TOTRIL	Ioxynil octanoaat	93	nee	28-02-15	Herbicide
9	306	RAMROD SC	Propachloor	22	nee	01-01-00	Herbicide
10	306	RIDOMIL DELTA 47 WP	O.a. maneb	14	nee	01-12-99	Fungicide

3.3

Hoeveelheid afgevoerde werkzame stoffen

De werkzame stof is het bestandsdeel van het middel dat verantwoordelijk is voor een specifieke werking. Zo is glyfosaat de werkzame stof van het bekende middel Roundup (360 gram glyfosaat per liter product). Voor elk ingeleverd middel zijn de werkzame stoffen uitgezocht, mits bekend. Van stoffen zonder duidelijk etiket was de werkzame stof niet te achterhalen. In totaal waren er 306 werkzame stoffen te herleiden. Daarnaast is opgezocht in welke hoeveelheid zij in het betreffende middel zaten en zijn alle hoeveelheden opgeteld via de CLM-Milieumeetlat. In tabel 2 is de Top 10 werkzame stoffen weergegeven (opgetelde hoeveelheid per werkzame stof, gebaseerd op de hoeveelheden in alle afgevoerde middelen). De hoeveelheid totaal afgevoerde werkzame stoffen bedraagt 6.033 kg. Met afstand de grootste hoeveelheid ingeleverde werkzame stof is paraffine olie (866 kg). Paraffine olie is dan ook de werkzame stof van 11 E Olie en Olie-H, die op nummer twee

² Het middel Brabant General Weedkiller was een bodemherbicide die in de jaren '70/'80 gebruikt werd tegen kweekgras in koolzaad en granen. Het middel is dermate gedateerd dat er helaas geen verdere details over het product meer terug te vinden zijn. De hoeveelheid werkzame stof is onbekend en kon daarom niet meegenomen worden in de tabellen 2 en 3.

en drie staan van de Top 10 met meest ingeleverde middelen. De werkzame stoffen in de lijst betreffen insecticiden, herbiciden en fungiciden. De helft van de stoffen is inmiddels niet meer toegelaten. Er is nog één toegelaten middel met isoproturon op de markt, te weten Polyphase 828. Ook zijn er twee middelen toegelaten met paraffine olie, te weten Kompaan en Olie-H. Alle middelen met mancozeb zijn toegelaten, bij chloorthalonil geldt dat voor 12 van de 39 geregistreerde middelen en bij dimethoaat voor 4 van de 15.

Tabel 2: Top 10 hoeveelheid (kg) afgevoerde werkzame stoffen, met daarbij informatie over het type middel en het aantal nog toegelaten middelen met deze werkzame stof.

#	Werkzame stof	Hoeveelheid (kg)	Type middel	Toegelaten middelen
1	paraffine olie	866	Insecticide	Kompaan, Olie-H
2	isoproturon	301	Herbicide	Polyphase 828
3	propachloor	300	Herbicide	Geen
4	mancozeb	206	Fungicide	39 v/d 39
5	maneb	195	Fungicide	Geen
6	thiram	182	Fungicide	Geen
7	carbendazim	173	Fungicide	Geen
8	metoxuron	171	Herbicide	Geen
9	chloorthalonil	170	Fungicide	12 v/d 39
10	dimethoaat	152	Insecticide	4 v/d 15

3.4 Type afgevoerde middelen

Per middel is, waar mogelijk, uitgewerkt voor welk doeleinde dit middel wordt gebruikt (tegen onkruiden, insecten, schimmels, etc.). Van de onbekende middelen die afgevoerd zijn was geen functie bekend, deze zijn dus niet meegenomen in de analyse. Uit tabel 3 op de volgende pagina blijkt dat met name veel herbiciden (38% van de totale hoeveelheid werkzame stof), fungiciden (34%), insecticiden (23%) en groeiregulatoren (2%) zijn ingeleverd. De rest van de middelen die overblijft is

gezamenlijk 3% van de totale hoeveelheid werkzame stof. Deze ‘overige’ categorie bevat onder andere acariciden (tegen teken en mijten, zoals spint), nematiciden (tegen aaltjes), middelen tegen slakken, mos of algen en middelen met een gecombineerde functie.

Er zijn tijdens de actie een aantal zeer gedateerde verpakkingen ingeleverd. Het middel Brabant General Weedkiller, waarvan 400 kg is opgehaald, werd toegepast in de jaren ‘70/’80. Nog een goed voorbeeld van een heel oud middel dat werd aangetroffen is DDT. Dit middel is al sinds 1973 niet meer toegelaten! Dergelijke middelen zijn indertijd vaak verboden om hun hoge milieubelasting. Dankzij de bezemactie zijn deze middelen ingezameld en netjes afgevoerd.

Figuur 4: Voorbeeld gedateerde verpakkingen.

Tabel 3: Overzicht van type middelen (o.a. herbicide, fungicide, insecticide) die zijn ingeleverd en de hoeveelheid werkzame stof (in kg).

#	Type middel	Hoeveelheid werkzame stof (kg)	Percentage van het totaal
1	Herbiciden	2.301	38%
2	Fungiciden	2.077	34%
3	Insecticiden	1.368	23%
4	Groeiregulators	1.11	2%
5	Overige	1.73	3%
Totaal:		6.030	100%

3.5

Afgevoerde middelen per sector

In tabel 4 is te zien dat met name akkerbouwers (415 x) hebben meegedaan aan de bezemactie. Op grote afstand volgt de glastuinbouw (32 x) en de fruitteelt (28x). Het grootste aantal aangeschreven bedrijven behoorde tot de akkerbouw (1.125), hoewel ook naar de veehouderij veel brieven zijn verzonden (426). Als we dit vertalen tot een respons op de oproep, zien we dat de respons het grootst was bij de boomteelt en bollenteelt (beide 40%). De zeer lage opkomst uit de veehouderij (2%) is te verklaren: op veehouderijen wordt de gewasbescherming vaak door loonwerkers uitgevoerd, hierdoor hebben deze veehouderijbedrijven geen gewasbeschermingsmiddelen in bezit.

Akkerbouwers voeren 77% (16.033 kg) van de totale hoeveelheid middel af. De grootste hoeveelheid afgevoerde middelen per deelnemer (86 kg) is echter gevonden bij een hobbyboer, maar dit cijfer is maar op één deelnemer gebaseerd. Akkerbouwers zaten met gemiddeld 39 kg per deelnemer vlakbij het gemiddelde van 40 kg. Het laagste gemiddelde is te vinden bij loonwerkers (6 kg). Dit kan te verklaren zijn doordat zij regelmatig bespuitingen uitvoeren en daardoor niet met restanten blijven zitten.

Tabel 4: Het aantal deelnemers, aantal kilogram ingeleverde middelen en gemiddeld aantal kg per deelnemer, per sector. Daarnaast is de deelname per sector vergeleken met het aantal aangeschreven bedrijven in die sector.

Sector	Aantal deelnemers	% van totaal aantal deelnemers	Aantal kg	% van totaal aantal kg	Gemiddeld aantal kg/deelnemer	Aantal aangeschreven bedrijven	Respons (%)
Akkerbouw	415	79%	16.033	77%	39	1.225	34%
Glastuinbouw	32	6%	875	4%	27	96	33%
Fruitteelt	28	5%	1.700	8%	61	85	33%
Voormalig/ gestopt bedrijf	15	3%	917	4%	61	-	-
Boomteelt	8	2%	566	3%	71	20	40%
Gemengd bedrijf	7	1%	140	1%	20	-	-
Veehouderij	7	1%	83	0,4%	12	426	2%
Overig	5	1%	131	1%	26	130	4%
Bollenteelt	4	1%	166	1%	41	43 ³	9%
Hobbyboer	1	0%	86	0,4%	86	-	-
Loonwerk	1	0%	6	0,0%	6	16	6%
Totaal	523	100%	20.701	100%		2.043	
Gemiddelde					40		26%

3.6 Afgevoerde middelen per gemeente

Uit tabel 5 op de volgende pagina blijkt dat meer dan de helft van de deelnemers afkomstig is uit de gemeente Noordoostpolder (296 van de 523). Daarna volgt de gemeente Dronten, met 121 deelnemers. Dit zijn ook de gemeenten met veel agrarische bedrijven en grote buitengebieden met land- en tuinbouw. De hoogste respons op de oproep kwam echter uit de gemeente Almere; daar deed 56% van de aangeschreven bedrijven mee. De laagste respons op de verstuurd brieven (17%) was in de gemeente Zeewolde.

In de gemeenten Noordoostpolder, Dronten en Lelystad zijn per deelnemer hoeveelheden opgehaald die iets boven het gemiddelde van 40 kg per deelnemer liggen. In gemeenten Zeewolde, Almere en Urk zijn de hoeveelheden ongeveer de helft van dit gemiddelde.

3 Het aantal aangeschreven bedrijven in tabel 4 is gebaseerd op het digitale bestand van Waterschap Zuiderzeeland en daarin is de hoofdbedrijfstak van elke agrarische ondernemer opgenomen. Het aantal bollentelers in het werkgebied van Waterschap Zuiderzeeland betreft werkelijk circa 80. In tabel 4 staan 43 bollentelers vermeld. De 37 'ontbrekende bollentelers' staan in het digitale bestand en in tabel 4 onder de sector 'akkerbouw'.

Tabel 5: Het aantal bezoeken, aantal kilogram ingeleverde middelen en gemiddeld aantal kg dat per bedrijf is afgevoerd, per gemeente. Daarnaast is de deelname per gemeente vergeleken met het aantal aangeschreven bedrijven in die gemeente.

Gemeente	Aantal deelnemers	% aantal deelnemers	Hoeveelheid (kg)	% van het totaal aantal kg	Gemiddeld aantal kg/deelnemer	Aantal aangeschreven bedrijven	Respons (%)
Noordoostpolder ⁴	296	57%	12.430	60%	42	1.056	28%
Dronten ⁵	121	22%	5.541	27%	46	507	24%
Zeewolde	45	9%	836	4%	19	269	17%
Almere	35	7%	791	4%	23	62	56%
Lelystad	25	5%	1.086	5%	43	134	19%
Urk	1	0%	17	0%	17	5	20%
Steenwijkerland ⁶	0	0%	0	0%	0	10	0%
Totaal	523	100%⁷	20.701	100%		2.043	
Gemiddelde					40		26%

⁴ Plaatsen: Bant, Creil, Emmeloord, Ens, Espel, Kraggenburg, Luttelgeest, Marknesse, Nagele, Rutten, Schokland, Tollebeek.

⁵ Plaatsen: Biddinghuizen, Dronten, Swifterbant

⁶ Een deel van Steenwijkerland valt binnen het beheergebied van Waterschap Zuiderzeeland en is daarom aangeschreven. Geen van hen heeft echter deelgenomen aan de actie.

⁷ De optelling van de procenten vermeld in de tabel komt uit op 101%, dit wordt veroorzaakt door afronding.

4

Conclusies en aanbevelingen

4.1

Conclusies

1. De doelstelling van 300 deelnemers is ruimschoots behaald. In totaal hebben 523 deelnemers meegedaan aan de actie. Er zijn 2.043 agrariërs aangeschreven; dit betekent dat ruim een kwart gehoor heeft gegeven om aan de Bezemactie Flevoland mee te doen. Het aantal deelnemers is ruim boven de verwachting.
2. Tijdens de actie zijn er 4.808 verpakkingen ingeleverd. In totaal is er 20.701 kg middelen afgevoerd op basis van de bezemtools (door adviseur ingeschatte hoeveelheid), gemiddeld 40 kg per bedrijf. Op basis van de informatie van de afvalinzamelaar bedroeg het 26.500 kg.
3. Zesenvijftig bedrijven (11%) hadden geen af te voeren middelen.
4. De meeste deelnemers waren afkomstig uit de gemeente Noordoostpolder (296), gevolgd door de gemeente Dronten (121). De grootste hoeveelheden middelen zijn ook in deze gemeenten afgevoerd (respectievelijk 12.430 kg en 5.541 kg).
5. Het grootste aantal deelnemers (415) behoorde tot de sector akkerbouw. Zij leverden ook veruit de grootste hoeveelheid middelen in (16.033 kg voor de hele sector, 77% van het totaal).
6. De volgende middelen staan in de Top 10 meest afgevoerde middelen (gerangschikt op afnemende hoeveelheid): middelen onbekend (waarvan etiket onleesbaar was of ontbrak), 11 E Olie, Olie-H, Tuberprop 1%, Brabant General Weedkiller, Lirotect Stuif, Perfekthion, Totril, Ramrod SC en Ridomil Delta 47. Slechts twee van deze tien middelen zijn momenteel nog toegelaten.
7. Er is 2.651 kg aan onbekende middelen ingeleverd (13% van de totale hoeveelheid).
8. De volgende werkzame stoffen staan in de Top 10 op basis van hoeveelheid (gerangschikt op afnemende hoeveelheid): paraffine olie, isoproturon, propachloor, mancozeb, maneb, thiram, carbendazim, metoxuron, chloorthalonil, dimethoaat. Voor de helft van deze werkzame stoffen bestaat tegenwoordig geen enkel middel meer dat toegelaten is.
9. De Top 3 van type middelen dat het meest is afgevoerd bestaat uit: herbiciden (38%), fungiciden (34%) en insecticiden (23%).

4.2

Aanbevelingen

1. Het is aan te bevelen dat alle Flevolandse agrariërs en loonwerkers zelf of samen met hun gewasbeschermingsmiddelenadviseur jaarlijks de middenenkast controleren. Dit kan door de toelatingsnummers van de middelen te controleren in de toelatingendatabank van het Ctgb. Vaak hebben de adviseurs ook ruime kennis van toelatingen per sector.

2. Het advies is dat de gewasbeschermingsdistributeurs jaarlijks de middenkast van hun klanten controleren op niet meer toegelaten middelen. Veel distributeurs doen dit al. Dit is een extra service richting de klant.
3. Het is aan te bevelen dat Waterschap Zuiderzeeland en gewasbeschermingsdistributeurs bij de industrie aan kaarten kleinere verpakkingen van 1 of 3 liter te produceren. In kleine teelten (bijv. boomkwekerij) of door agrariërs met een relatief klein areaal worden lage hoeveelheden gewasbeschermingsmiddelen toegepast. Sommige middelen zijn echter alleen verkrijgbaar in grote verpakkingen van 5 of 10 liter of kilogram.
4. Er is behoefte aan een vrij toegankelijke app of website om snel te kunnen zien of gewasbeschermingsmiddelen nog toegelaten zijn, ook specifiek in grondwaterbeschermingsgebieden. De database van het Ctgb voorziet niet in deze behoefte.
5. Om laagdrempelig inzameling en afvoer van niet meer toegelaten en verouderde restanten gewasbeschermingsmiddelen voor de lange termijn te realiseren is het belangrijk om in Flevoland - en in heel Nederland - te zorgen voor een gelijk speelveld met heldere spelregels. Voor alle agrariërs en loonwerkers dezelfde inlevermogelijkheden en dezelfde kosten. Op dit moment is CLM in gesprek met betrokken partijen om tot een hernieuwde nationale regeling te komen. Mocht er geen beter inleversysteem komen, dan verdient het aanbeveling om deze actie in de toekomst te herhalen.

5

Ervaringen

Tijdens het project zijn een aantal uiteenlopende ervaringen opgedaan. In dit hoofdstuk worden relevante ervaringen beschreven, opgedaan tijdens de bedrijfsbezoeken van CLM.

5.1 Bedrijfsbezoeken

Handschoenen

De deelnemende agrariërs gebruiken zelf niet altijd handschoenen als ze de kast inspecteren (wel bij toepassing van de middelen). Voor velen was het uitdelen van handschoenen daarom een goede herinnering aan het belang van persoonlijke veiligheid. Zeker bij grote en sterk verouderde partijen werden de handschoenen gebruikt omdat de verpakkingen van deze middelen soms lekten of besmeurd waren.

Vertrouwen

Deelnemende agrariërs hebben zich vrijwillig aangemeld. Waar bij voorgaande bezemacties sommige deelnemers nog wantrouwend waren bij de bedrijfsbezoeken, was daar bij deze actie niet veel van te merken.

Positieve reacties en milieubewustzijn deelnemers

De deelnemers reageerden positief op de actie. Zij wisten zich niet goed raad met hun niet-toegelaten en/verouderde middelen, terwijl zij het wel belangrijk vinden om de middelen op een milieuvriendelijke manier af te voeren. Eén van de adviseurs schreef het volgende:

“Prima initiatief vinden veel telers en ikzelf ook. Zo komen we verantwoord van oude GBM af en voorkomen we verkeerd gebruik en illegale dumping. Mede namens de telers: bedankt!”

Reacties gewasbeschermingsmiddelendistributeurs

De meeste van de deelnemende gewasbeschermingsmiddelendistributeurs waren positief over de actie. Zij zagen het als een service richting hun klanten. Ze gaven ook aan dat er behoefte is aan een nationaal inzamelsysteem. De bezemtools hebben wij volgens afspraak nagenoeg allemaal ontvangen. Eén organisatie vond de werkwijze van de bezemactie te veel tijd kosten en stond er daardoor niet positief tegenover. Dit speelde niet bij de overige gewasbeschermingsmiddelendistributeurs.

Kosten

Middelen zijn niet goedkoop, sommige middelen kosten honderden euro's. Dat maakt dat agrariërs er soms moeite mee hebben om de middelen zomaar af te voeren. Het is de keus aan de agrariër of hij niet-toegelaten middelen nog wil houden; deze actie is niet controlerend. Echter, het feit dat middelen nu gemakkelijk en kosteloos konden worden afgevoerd, heeft veel deelnemers wel over de streep getrokken om eens grondig de bezem door de kast te halen. Ook middelen die nog wel

zijn toegelaten, maar bijvoorbeeld in een teelt worden toegepast die de agrariër niet meer heeft, konden worden afgevoerd.

Grote hoeveelheden

Over het algemeen hebben telers kleine hoeveelheden middelen in bezit die niet meer zijn

toegelaten. In sommige gevallen gaat het echter om honderden kilo's. Dit is soms het gevolg van 'hamsteren' van middelen waarvan de toelating op korte termijn verloopt. In die gevallen is een goed alternatief nog niet toegelaten of niet bekend bij telers. Als er dan toch een goed alternatief beschikbaar is, zit een teler met een grote hoeveelheid middelen in de maag; ook omdat de kwaliteit en werking van middelen meestal maar enkele jaren gegarandeerd wordt. Vorst en zonlicht zijn funest voor middelen, ze verliezen hierdoor hun optimale werking.

Een andere reden waardoor telers soms een grote hoeveelheid niet meer toegelaten middelen in hun bezit hebben is bedrijfsovername. Bij overname van een bedrijf blijft de aanwezige middelenvoorraad vaak achter op het bedrijf. Voor deze situaties biedt de bezemactie uitkomst. De betreffende telers komen eenvoudig, kosteloos en anoniem van hun voorraad af.

Figuur 5: Grote hoeveelheid af te voeren middelen.

5.2 STORL

In het 'Convenant inzake Resten en Gebruikte Verpakkingen van Gewasbeschermingsmiddelen' zijn in 1988 afspraken gemaakt over de afvoer van verpakkingen en resten van gewasbeschermingsmiddelen in Nederland. Gemeenten en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden kunnen kosten voor het afvoeren en vernietigen van resten en verpakkingen, die zijn voorzien van het STORL-logo KGA in rekening brengen bij STichting Opruiming Restanten Landbouwbestrijdingsmiddelen (STORL). In 2016 hebben 25 gemeenten/ afvalinzamelaars een vergoeding van STORL gekregen (6% van de Nederlandse gemeenten). Vervolgens de meeste gemeenten maken dus geen gebruik van de regeling. In het najaar van 2016 heeft het STORL-bestuur een nieuwe mogelijkheid gecreëerd waarbij ook bij een inzamelactie, dus zonder gemeenten te betrekken en zonder vaste herhaalmomenten, de kosten van middelenafvoer vergoed kan worden. Hiervoor moet een aanvraag bij de STORL ingediend worden die ondertekend is door een afvalinzamelaar en een sectororganisatie zoals de LTO of een gewasbeschermingsmiddelendistributeur. Waterschap Zuiderzeeland heeft voor deze actie kunnen afspreken met STORL dat zij (hoofdaanvrager) samen met de afvalinzamelaar een vergoeding voor de afvoer en verwerking van gewasbeschermingsmiddelen kunnen aanvragen. De STORL heeft tijdens de acties controles uitgevoerd.

Bijlagen

Bijlage 1. Brief aan agrariërs, oproep tot deelname

Datum : 5 november 2018
Onderwerp: Bezem door de middenkast Flevoland

Geachte heer/mevrouw,

Heeft u gewasbeschermingsmiddelen in de kast staan, waarvan de toelating (ruim) is vervallen? Neem dan komende winter deel aan de actie 'Bezem door de middenkast Flevoland'. Zo maakt u gebruik van de mogelijkheid om (restanten van) niet-toegelaten en/of verouderde middelen (waarvan u de werking niet meer vertrouwt) in te leveren en verantwoord te laten afvoeren. Van half november 2018 t/m 30 maart 2019 vindt 'Bezem door de middenkast Flevoland' plaats. De 'bezemactie' is eenvoudig, kosteloos én anoniem. Deze actie wordt in opdracht van Waterschap Zuiderzeeland uitgevoerd door CLM Onderzoek en Advies in samenwerking met de distributeurs (leveranciers) van gewasbeschermingsmiddelen, actief in Flevoland. Drinkwaterbedrijf Vitens en branche-organisaties van de land- en tuinbouw steunen de 'bezemactie'.

Voor wie?

De 'bezemactie' is bedoeld voor alle land- en tuinbouwbedrijven in Flevoland. Grote of kleine bedrijven, in alle sectoren, actief of gestopt. U kunt in principe altijd meedoen!

Waarom meedoen?

Zorgvuldig omgaan met gewasbeschermingsmiddelen hoort bij het huidige ondernemerschap. Landbouw- en tuinbouwbedrijven investeren in driftreducerende spuittechnieken, niet-chemische bestrijdingsmethoden, waterzuiveringsinstallaties, maatregelen om erfemissie aan te pakken en verbetering van de bodemstructuur. Ondernemers gaan bewuster om met gewasbeschermingsmiddelen, waardoor milieuwinst wordt geboekt.

Ondanks alle inspanningen worden nog steeds (normoverschrijdende) middelen aangetroffen in het oppervlaktewater en het grondwater. Hierdoor is het realiseren van de doelen van de Europese Kaderrichtlijn Water en het produceren van schoon drinkwater een (behoorlijke) uitdaging. Door wet- en regelgeving, voorlichting, advisering en het uitvoeren van projecten, werken partijen samen aan het verder verbeteren van de waterkwaliteit. Dit geldt niet alleen voor agrariërs, glastuinders en loonwerkers, maar ook voor andere professionele gebruikers én particulieren.

Actieplan Bodem & Water (ABW)

In Flevoland werken LTO Noord, Waterschap Zuiderzeeland en Provincie Flevoland samen aan het bevorderen van een duurzame landbouw in Flevoland door bewust bodemgebruik, verbetering van de waterkwaliteit en waterconservering in de bodem. De 'bezemactie' is één van de projecten onder het ABW-programma om te werken aan schoner oppervlaktewater én grondwater.

Hoe werkt het?

Binnen een maand na uw aanmelding neemt een adviseur van gewasbeschermingsmiddelen contact met u op om een bedrijfsbezoek in te plannen. U kunt bij aanmelding aangeven of u voorkeur heeft voor een bepaalde organisatie, zoals uw vertrouwde adviseur. Tijdens het bedrijfsbezoek bekijkt u samen met de adviseur de inhoud van uw middenenkast. Met behulp van de digitale CLM-bezemtool kan de adviseur, op basis van de toelatingsnummers die u voorleest, snel zien of de middelen zijn toegelaten of niet. De (restanten van) niet-toegelaten gewasbeschermingsmiddelen die u wilt laten afvoeren, zet u apart in de middenenkast.

U ontvangt van de adviseur een zogenoemde 'bezembon', waarop het aantal kilogrammen af te voeren middelen staat vermeld. Dit is tevens uw deelnamebewijs. Binnen twee maanden na het bezoek van de adviseur komt een erkende afvalinzamelaar bij u op het bedrijf de middelen kosteloos ophalen. Let op: biociden en meststoffen vallen niet onder de 'bezemactie'.

Geen boetes

Om te voorkomen dat de 'bezemactie' en controles door toezichthouders/handhavers elkaar kruisen, stemmen wij dit af met de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) en de Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV). Agrariërs, glastuinders en loonwerkers die meedoen aan de 'bezemactie' en (restanten van) niet-toegelaten gewasbeschermingsmiddelen op hun bedrijf hebben staan om af te laten voeren, worden niet beboet.

Hoe aanmelden?

De 'bezemactie' loopt van half november 2018 t/m 30 maart 2019 en wordt eenmalig uitgevoerd in Flevoland. U kunt zich op twee manieren aanmelden:

1. Digitaal via de website www.bezemdoordemiddenenkast.nl. Klik op de knop 'Flevoland' onder 'Lopende acties'.
2. Bijgevoegde antwoordkaart invullen en opsturen.

Onze voorkeur gaat uit naar digitaal aanmelden. Ook vragen wij u vriendelijk om dit uiterlijk vóór **16 februari 2019** te doen en liefst zo spoedig mogelijk. Reageer snel op deze unieke mogelijkheid in Flevoland, want er zit een maximum aan het budget voor inzamelen en afvoeren van middelen.

Meer informatie

Uw bedrijfsgegevens zijn nodig voor CLM, de adviseur en de afvalinzamelaar. Anoniem betekent dat deze gegevens niet worden gedeeld met het waterschap, de NVWA, de OFGV en andere organisaties. Heeft u nog vragen of twijfelt u over deelname? Neem dan een kijkje op de website www.bezemdoordemiddenenkast.nl of bel naar de 'bezemfoon' op 0345 - 470 761.

Met vriendelijke groeten,
namens het Actieplan Bodem & Water,

Arnold Michielsen
Voorzitter LTO Noord Flevoland

Lida Schelwald-van der Kley
Heemraad Waterschap Zuiderzeeland

ANTWOORDKAART

Hierbij meld ik mij aan voor de actie 'Bezem door de middenkast Flevoland'.

Bedrijfsnaam :

Type bedrijf (omcirkel uw keuze): Akkerbouw Veehouderij
 Bollenteelt Gemengd bedrijf
 Boomteelt Hobbyboer
 Fruitteelt Voormalig/gestopt bedrijf
 Glastuinbouw Overig
 Loonwerk

Mijn voorkeur gaat uit naar een bezoek door een adviseur van:

Agrifirm Plant Horticoop BV
 AgruniekRijnvallei Mertens BV
 Alliance BV Profytodsd
 Brinkman Agro BV R. van Wesemael BV
 CAV Agrotheek BV Ten Brinke BV
 Delphy Van Iperen BV
 Gebr. Eveleens BV CLM
 Heyboer BV Geen voorkeur
 Anders, namelijk:

Voornaam + achternaam :
 Bedrijfsadres :
 Postcode + plaats :
 Plaats ligt in de gemeente :
 E-mailadres :
 Telefoonnummer :

Deze kaart kunt u in een envelop (voorzien van postzegel) opsturen naar:
 CLM
 T.a.v. Bezem Flevoland
 Postbus 62
 4100 AB Culemborg

Bijlage 2. Communicatie over Bezemactie Flevoland

Figuur 6: Gewasbeschermingsmiddeldistributeurs, zoals Ten Brinke b.v., deelden informatie over de actie op hun website.

Figuur 7: Agrarische nieuwsbrief Waterschap Zuiderzeeland – november 2018.

Figuur 8: Nieuwe Oogst, 15 december 2018

Gewasbeschermingsmiddelen die niet meer gebruikt mogen worden. (© Waterschap Zuiderzeeland)

Waterschap: 'Bezemmactie Flevoland is een groot succes'

26 april 2019 om 14:05 uur

Regio - Aan de 'Bezemmactie Flevoland' doen in totaal 530 land- en tuinbouwbedrijven mee. Dat is ruim boven de verwachting van Waterschap Zuiderzeeland en Centrum voor Landbouw en Milieu (CLM).

Agrariërs kunnen door deelname aan de actie 'Bezem door de middenkast', restanten van gewasbeschermingsmiddelen laagdrempelig, kosteloos en anoniem laten afvoeren. Het gaat hierbij om middelen die niet meer gebruikt mogen worden en vaak al langere tijd in de kast (opslag) staan. Door de 'Bezemmactie Flevoland' komen deze middelen niet meer in het oppervlaktewater en grondwater terecht.

Figuur 9: FlevoPost, april 2019.

Hetzelfde persbericht is die dag ook geplaatst in 'de Noordoostpolder'.

info@bodemwaterflevoland.nl

De bezem erdoor bij 530 agrariërs

26-04-2019

Aan de 'Bezemactie Flevoland' doen in totaal 530 land- en tuinbouwbedrijven mee en dat is ruim boven de verwachting. Agrariërs kunnen door deelname aan deze actie restanten van gewasbeschermingsmiddelen laagdrempelig, kosteloos en anoniem laten afvoeren door een erkende afvalinzamelaar.

Het gaat hierbij om middelen die zij niet meer mogen gebruiken en vaak al langere tijd in de kast (opslag) staan. De 'Bezemactie Flevoland' draagt bij aan schoner oppervlaktewater en grondwater, een gezamenlijk belang.

Bedrijfsbezoeken

Distributeurs en adviesdiensten van gewasbeschermingsmiddelen die actief zijn in Flevoland, doen mee aan het project. Mede dankzij hun inzet is de 'Bezemactie Flevoland' een groot succes! Adviseurs voeren de bedrijfsbezoeken uit en daarbij wordt samen met de agrariër de middenkast doorgenomen. De CLM-bezemptool laat snel zien welke middelen wel of niet zijn toegelaten. Restanten van gewasbeschermingsmiddelen die de agrariër niet meer mag of wil gebruiken, worden apart gezet en later kosteloos opgehaald door een erkende afvalinzamelaar. Inmiddels hebben de adviseurs alle bedrijfsbezoeken uitgevoerd.

Ophaalrondes

Een erkende afvalinzamelaar haalt alle restanten van gewasbeschermingsmiddelen in vier rondes op. Inmiddels zijn er drie ophaalrondes uitgevoerd, namelijk in februari, maart en april 2019. Op 450 land- en tuinbouwbedrijven is in totaal ruim 25.000 kg aan gewasbeschermingsmiddelen opgehaald. Dit betekent gemiddeld 55 kg per adres. Naast gewasbeschermingsmiddelen waarvan de toelating net is ingetrokken, zitten er ook middelen bij die al tientallen jaren niet meer gebruikt mogen worden. In mei 2019 volgt de laatste ophaalronde bij de overgebleven deelnemers. Zij worden hierover geïnformeerd.

Meer informatie

Het project wordt in opdracht van Waterschap Zuiderzeeland uitgevoerd door CLM. Provincie Flevoland en drinkwaterbedrijf Vitens dragen financieel bij en steunen dit project. Voor vragen over de 'Bezemactie Flevoland' kan contact worden opgenomen met Joost Lommen van CLM, bereikbaar op telefoonnummer 0345 - 470 700 of Bert van den Bosch van Waterschap

<https://bodemwaterflevoland.nl/nieuws/de-bezem-erdoor-bij-530-agrariers/>

Pagina 1 van 2

Figuur 10: Nieuwsbericht op de website van Actieplan Bodem & Water, april 2019.

CLM Onderzoek en Advies

Postadres

Postbus 62
4100 AB Culemborg

Bezoekadres

Gutenbergweg 1
4104 BA Culemborg

T 0345 470 700
F 0345 470 799

www.clm.nl